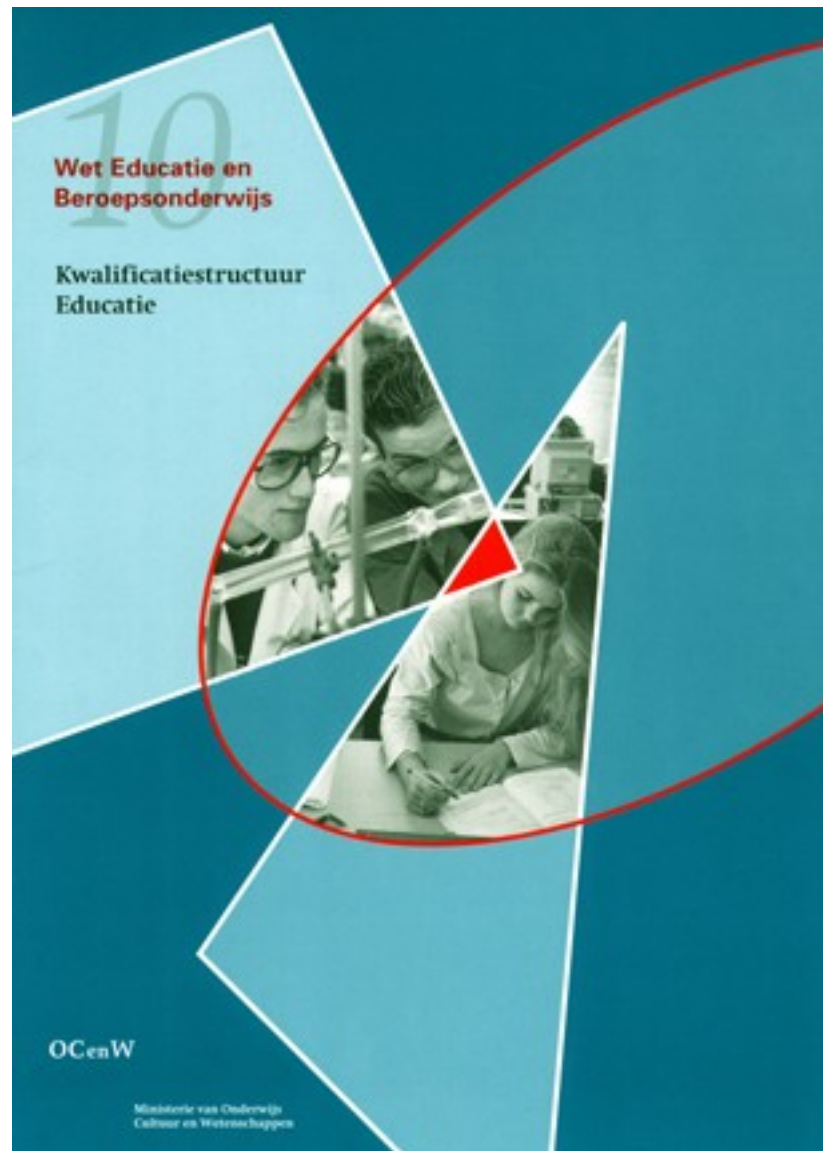

WEB 10: Kwalificatiestructuur Educatie

Woord vooraf

Op 1 januari 1996 is de Wet Educatie en Beroepsonderwijs (WEB) in werking getreden. Deze wet is ontworpen om meer samenhang te brengen in de verschillende vormen van onderwijs binnen de sector beroepsonderwijs en volwasseneneducatie. De WEB moet leiden tot een onderwijsstelsel waarbinnen deelnemers met uiteenlopende onderwijsvragen kunnen worden opgeleid, via op de persoon toegesneden trajecten.

In het veld van volwasseneneducatie en beroepsonderwijs is grote behoefte aan informatie over consequenties van de invoering van de WEB. Er worden de komende jaren immers een groot aantal bestuurlijke en onderwijskundige vernieuwingen ingevoerd. De directie BVE is daarom gestart met het publiceren van een algemene brochure en themabrochures over de WEB. De themabrochures behandelen specifieke onderwerpen. Een overzicht van de thema's treft u achterin deze brochure aan.

In deze brochure wordt informatie gegeven over de Kwalificatiestructuur Educatie.

Voor vragen, opmerkingen en suggesties kunt u contact opnemen met het Informatiecentrum voor Beroepsonderwijs, Volwasseneneducatie en Hoger Onderwijs (ICO/BVH). Het informatiecentrum is bereikbaar van 9.00 - 16.30 uur.

Telefoon 079 323 2666

Telefax 079 323 3220

E-mail ico-helpdesk@minocw.nl

Internet cfi-loket, <http://www.pi.net/~cfi>

cfi-loket, ico helpdesk

Het BVE-net is te raadplegen via <http://www.bvenet.nl/>

Het CINOP onderhoudt een Internet site over de Kwalificatiestructuur Educatie. Deze site is te raadplegen op

<http://www.bvenet.nl/menu/?/~kse>

1. Inleiding

1.1 Versterking van de kwaliteit en het profiel van de educatie

De Wet Educatie en Beroepsonderwijs (WEB) heeft belangrijke veranderingen met zich meegebracht voor de educatie. Eén daarvan is dat er net als in het beroepsonderwijs sprake zal zijn van eindtermen voor het hele opleidingsaanbod van de educatie. Deze brochure gaat over de eindtermen voor de educatie en over de Kwalificatiestructuur Educatie (KSE) die voor deze eindtermen het ordeningskader vormt.

Belang van de Kwalificatiestructuur Educatie

Het idee om de educatie te voorzien van eindtermen in een samenhangende kwalificatiestructuur is niet nieuw. Het belang hiervan wordt reeds geruime tijd onderkend. Een kwalificatiestructuur met eindtermen is van groot belang voor de kwaliteit en het profiel van de educatie. Een samenhangend geheel van eindtermen schept immers duidelijkheid over het aanbod van de educatie en biedt zodoende de individuele deelnemer helderheid over de inhoud en het resultaat van de opleiding of cursus. Bovendien bieden eindtermen instellingen en gemeenten optimale mogelijkheden om afspraken te maken over de afstemming van het aanbod op de vraag. De KSE is daarmee een belangrijk instrument in de communicatie tussen de vrager en de aanbieder van educatie.

De Kwalificatiestructuur Educatie biedt ook de mogelijkheid om goed in te spelen op nieuwe educatieve behoeften en vragen. Deze nieuwe vraag kan bijvoorbeeld voortvloeien uit de actuele discussie over 'een leven lang leren', waarin sprake is van nieuwe competenties, dat wil zeggen nieuwe kennis, vaardigheden en inzichten die van belang zijn voor het leven en werken in de toekomstige samenleving. Zulke competenties kunnen worden beschreven in eindtermen en deze eindtermen kunnen vervolgens weer een plaats krijgen in de kwalificatiestructuur.

Breed draagvlak voor de Kwalificatiestructuur Educatie

De Programma-eenheid Rendement Volwasseneneducatie (Prove) heeft begin 1996 een advies uitgebracht over de Kwalificatiestructuur Educatie. Uit de reacties op dit advies bleek onder meer het volgende:

- De wenselijkheid van een kwalificatiestructuur voor de educatie is onomstreden.
- Een landelijke kwalificatiestructuur dient in voldoende mate ruimte te laten voor regionale en lokale invulling.
- In het door Prove gepresenteerde model is sprake van zes niveaus waarop in de educatie kennis, vaardigheden en inzichten kunnen worden opgedaan. Dit model biedt een bruikbaar kader dat voldoende ruimte biedt voor de gewenste decentrale invulling. Bovendien biedt het model een adequate basis voor de afstemming met de kwalificatiestructuur voor het beroepsonderwijs.

Alle betrokkenen bij de educatie, dat wil zeggen de instellingen, het rijk, de gemeenten en andere partijen zoals de Arbeidsvoorziening, hebben de Kwalificatiestructuur Educatie aanvaard als ordeningskader voor de eindtermen educatie. Inmiddels zijn voor de meest 'courante' opleidingen in de educatie ook eindtermen vastgesteld¹

De verdere ontwikkeling van de Kwalificatiestructuur Educatie

De Kwalificatiestructuur Educatie is nog niet af. Er liggen nog diverse onderwerpen die zich lenen voor nadere uitwerking, zoals de verdere invulling van de KSE met eindtermen, de onderwijskundige vertaling van de eindtermen in educatief aanbod en de opzet van de toetsing en examinering in de educatie. De informatie in deze brochure moet dan ook vooral worden gezien als een momentopname in een ontwikkelingsproces.

Over de verdere invulling en uitwerking van de Kwalificatiestructuur Educatie hebben de minister van OCenW en de Bve Raad afspraken gemaakt. Deze voorzien in de uitvoering van een aantal implementatieactiviteiten door de Bve-Raad en het CINOP en in de financiële ondersteuning daarvan door de minister. Deze afspraken zijn integraal opgenomen in bijlage 1.

1.2 Enige opmerkingen over het vavo

In de bovenbouw van het havo en vwo zal de komende jaren het beleid "Profielen Tweede Fase VO" uitgevoerd worden. Doel van deze operatie is enerzijds om een adequaat vervolg op de basisvorming te realiseren en anderzijds om de aansluiting van havo en vwo op respectievelijk het hoger beroepsonderwijs en het wetenschappelijk onderwijs te verbeteren. Belangrijkste wijzigingen die dit beleid met zich meebrengen zijn, dat:

- met ingang van het schooljaar 1998-1999 een andere opzet van het examenprogramma wordt geïntroduceerd, welke is gebaseerd op de profielen;
- aan de inrichting van de bovenbouw havo en vwo het concept van het 'studiehuis' ten grondslag ligt.

Daarnaast zal in het kader van het VMBO-beleid in het mavo en het vbo het nodige veranderen. (VMBO: voorbereidend middelbaar beroepsonderwijs) Het gaat in dit beleid om de invoering van drie leerwegen, het creëren van leerwegondersteunend onderwijs en praktijkonderwijs, en de verplichting tot het vormen van samenwerkingsverbanden tussen mavo, vbo en vso. Voor het mavo betekent dit beleid dat een theoretische leerweg wordt ingevoerd, dat de vakkenpakketten worden gestroomlijnd en dat nieuwe landelijke examenprogramma's zullen worden vastgesteld.

Deze vernieuwingen in het voortgezet onderwijs zullen ook van invloed zijn op de examens en het aanbod van vavo-afdelingen van roc's. Ook ontstaat hiermee een andere invulling van de niveau's 4 (mavo), 5 (havo) en 6 (vwo) van de KSE.

Over de consequenties voor het vavo van het vernieuwingsbeleid in het voortgezet onderwijs zal een afzonderlijke brochure worden uitgebracht.

1.3 Opbouw van de brochure De brochure is als volgt opgebouwd. Om te beginnen wordt er in hoofdstuk 2 ingegaan op enkele definities en omschrijvingen die voor een goed begrip van de KSE, en dus ook van deze brochure, noodzakelijk zijn.

In hoofdstuk 3 wordt de ordening van de KSE toegelicht. Er worden verschillende competentie- en beheersingsniveau's onderscheiden. Ook wordt hierbij voor de verschillende niveaus in een schema de aansluiting op vervolgonderwijs weergegeven.

In hoofdstuk 4 wordt ingegaan op de eindtermen die voor de verschillende KSE-niveaus zijn vastgesteld. Zowel de minister als de roc's kunnen deze eindtermen vaststellen, daarom wordt er ook uitgelegd welke eindtermen nu door wie vastgesteld worden. De KSE vereist ook onderhoud; tot slot van dit hoofdstuk wordt er dan ook gewezen op een aantal aandachtspunten hiervoor.

In hoofdstuk 5 worden de wettelijke voorschriften voor het onderwijs en de examens in de educatie beknopt beschreven. Vervolgens wordt ingegaan op de uitwerking van deze wettelijke voorschriften bij de invoering van de KSE.

In hoofdstuk 6 wordt gewezen op de verantwoordelijkheid van de roc's bij de implementatie van de KSE. Ook wordt er ingegaan op de inhoud van het Implementatieplan KSE.

¹Regeling eindtermen breed maatschappelijk functioneren en sociale redzaamheid. Uitleg/OCenW-regelingen nr.1, 15 januari 1997

2. Enkele definities en omschrijvingen

Voor een goed begrip van deze brochure is het van belang helderheid te scheppen over de meest gebruikte begrippen. Vandaar dat hieronder een aantal definities omschreven wordt, achtereenvolgens zijn dat competenties, eindtermen, maatschappelijke waarde, kwalificatie en kwalificatiestructuur.

2.1 Competenties *Competenties* is een verzamelbegrip voor de kennis, vaardigheden en inzichten die mensen in de educatie kunnen verwerven. Het gaat in de educatie doorgaans om competenties van meer algemene aard die de meeste mensen in het basis- of in het voortgezet onderwijs hebben kunnen leren, maar waarbij dat om uiteenlopende redenen niet gebeurd is. Voorbeelden zijn Nederlands als tweede taal, competenties die iemand in staat stellen een beroepsopleiding of een universitaire studie te volgen, Nederlands voor diegenen die niet of onvoldoende gealfabetiseerd zijn, elementaire rekenvaardigheden en Engels. De educatie biedt volwassenen de mogelijkheid dit soort competenties alsnog te verwerven.

2.2 Eindtermen De competenties in de educatie worden omschreven in eindtermen.

De WEB bevat de volgende definitie van eindtermen:

"als zodanig omschreven kwaliteiten op het gebied van kennis, inzicht en vaardigheden en in voorkomende gevallen beroepshoudingen, waarover degene die de opleiding voltooit, met het oog op het maatschappelijk en beroepsmatig functioneren dient te beschikken, en die in voorkomende gevallen betekenis hebben voor de doorstroming naar vervolgonderwijs" (WEB, artikel 7.1.3).

In deze definitie is een onderscheid te maken tussen de feitelijke beschrijving van de competenties (wat kent, kan en snapt iemand), en de betekenis die deze competenties hebben voor het individu en voor de samenleving (wat hééft men aan die competenties). Dit laatste aspect noemen we *de maatschappelijke waarde* (zie 2.3).

2.3 Maatschappelijke waarde Eindtermen worden in de praktijk altijd geclusterd tot een min of meer samenhangend geheel van competenties die in een opleiding of cursus kunnen worden verworven. Aan zo'n geheel van competenties is dan een bepaalde maatschappelijke waarde verbonden. Het gaat bij maatschappelijke waarde om de betekenis van deze competenties voor het individu en de samenleving. Of meer specifiek: wat heeft het individu of de samenleving aan deze competenties als het gaat om:

- a. (vervolg)opleiding of scholing;
- b. beroepsuitoefening;
- c. deelname aan het maatschappelijk leven in het algemeen.

In de Kwalificatiestructuur Educatie is de maatschappelijke waarde vooral uitgedrukt in de betekenis die bepaalde competenties hebben voor (vervolg)opleiding en scholing.

2.4 Kwalificatie Een *kwalificatie* in de educatie is een samenhangend geheel van eindtermen, waaraan een bepaalde maatschappelijke waarde verbonden is. Een onderscheid wordt gemaakt tussen *kwalificaties* en *deelkwalificaties*. Kwalificaties worden uitgedrukt in een diploma. Deelkwalificaties worden uitgedrukt in een certificaat.

2.5 Kwalificatiestructuur Een *kwalificatiestructuur* is een samenhangend en gedifferentieerd geheel van eindtermen. De Kwalificatiestructuur voor de Educatie staat beschreven in het volgende hoofdstuk.

3. De Kwalificatiestructuur Educatie

3.1 De Kwalificatiestructuur Educatie (KSE) In dit hoofdstuk wordt de opzet van de Kwalificatiestructuur Educatie toegelicht. Ook wordt hierbij van de verschillende niveaus van de KSE de aansluiting op vervolgonderwijs schematisch weergegeven. Tenslotte wordt nader ingegaan op de wijze waarop de verschillende niveaus van beheersing van Nederlands als Tweede Taal (NT2) passen in de KSE.

De Kwalificatiestructuur Educatie voorziet in de volgende 6 competentieniveaus voor de educatie.

KSE 6. Competenties op het KSE 6-niveau liggen op het vwo-niveau dat in het vavo kan worden bereikt. Dit niveau geeft toegang tot het wetenschappelijk onderwijs.

KSE 5. Competenties op het KSE 5-niveau liggen op het havo-niveau dat in het vavo kan worden bereikt. Dit niveau geeft toegang tot het hoger beroepsonderwijs.

KSE 4. Competenties op het KSE 4-niveau liggen op het mavo-niveau dat in het vavo kan worden bereikt. Dit niveau geeft toegang tot de vakopleiding en de middenkaderopleiding in het secundair beroepsonderwijs.

KSE 3. Competenties op het KSE 3-niveau stellen iemand in staat om de basisberoepsopleiding in het secundair beroepsonderwijs te volgen, daarmee vergelijkbare leertrajecten binnen bedrijfsscholing en -opleiding en daarmee vergelijkbare scholingstrajecten van de arbeidsvoorziening.

KSE 2. Competenties op het KSE 2-niveau stellen iemand in staat de assistentopleiding in het secundair beroepsonderwijs te volgen, functietrainingen van een laag niveau op de werkplek en daarmee vergelijkbare leertrajecten van de arbeidsvoorziening.

KSE 1. Competenties op het KSE 1-niveau hebben betrekking op verschillende elementaire vaardigheden voor algemeen maatschappelijk functioneren. Deze zijn met name zinvol voor mensen die weinig profijt hebben gehad van jeugdonderwijs of bij wie de elementaire vaardigheden zijn weggezaakt. Competenties op dit niveau zijn noodzakelijk om een opleiding op een hoger niveau in de educatie te kunnen volgen.

3.2 Competentieniveaus van NT2 Educatie (KSE) binnen de KSE

Binnen de KSE zijn ook een aantal competentieniveaus en eindtermen voor Nederlands als Tweede Taal (NT2) beschreven, inclusief die voor de (Staatsexamen)programma's I en II. Daarmee vervangt de KSE de niveau-indelingen die tot nu toe zijn gehanteerd, zoals die van de SVE en van het CITO¹.

Deze competentieniveaus zijn:

NT2 5 Beheersing van het Nederlands op dit niveau betekent dat iemand het Nederlands vloeiend en bijna accentloos beheerst.

NT2 4 Dit niveau is vergelijkbaar met dat van de eindtermen voor het NT2-Staatsexamenprogramma II. Beheersing van het Nederlands op dit niveau betekent dat iemand kan deelnemen aan een vakopleiding, middenkader- of specialistenopleiding van het secundair beroepsonderwijs, aan het hoger beroepsonderwijs en aan het wetenschappelijk onderwijs. Tevens is op dit niveau sprake van een taalvaardigheid die iemand geschikt maakt voor het uitoefenen van middelbare en hogere functies op de arbeidsmarkt.

NT2 3 Dit niveau is vergelijkbaar met dat van de eindtermen voor het NT2-Staatsexamenprogramma I. Beheersing van het Nederlands op dit niveau betekent dat iemand kan deelnemen aan een basisberoepsopleiding in het secundair beroepsonderwijs of aan een daarmee vergelijkbaar opleidingstraject vanwege arbeidsvoorziening of op de werkplek. Tevens is op dit niveau sprake van taalvaardigheid die iemand geschikt maakt voor het uitoefenen van lagere functies op de arbeidsmarkt. Dit niveau van taalbeheersing NT2 geldt binnen het inburgeringsbeleid als streefniveau.

NT2 2 Beheersing van het Nederlands op dit niveau betekent dat iemand zich minimaal kan redden in de Nederlandse samenleving en in staat is tot deelname aan een assistentopleiding of aan een daarmee vergelijkbaar leertraject vanwege arbeidsvoorziening of op de werkplek. Dit op voorwaarde dat de opleiding in zodanige mate voorzien is van taalcomponenten dat de deelnemer bij afronding van de opleiding de Nederlandse taal beheerst op het niveau dat past bij het eindniveau van de betreffende opleiding.

NT2 1 Beheersing van het Nederlands op dit niveau is zeer elementair en levert hooguit een aanwijzing voor de wenselijkheid van doorstroming naar een opleiding NT2 van het tweede niveau.

Over de hierboven beschreven beheersingsniveaus van NT2 is nog wel de volgende opmerking van belang. De beoogde taalbeheersing is een noodzakelijke, maar geen voldoende voorwaarde om toegelaten te worden tot een opleiding of tot de beroepsuitoefening. Er worden immers ook andere eisen dan alleen taalbeheersing gesteld aan de deelnemer aan een vervolgopleiding of aan beroepsuitoefening, zoals vooropleiding of het algemene competentieniveau van de betrokkene.

¹In de toelichting bij de regeling 'eindtermen breed maatschappelijk functioneren en sociale redzaamheid' (Uitleg / OCenW-regelingen nr. 1, 15 januari 1997) is melding gemaakt van het referentiekader NT2 als voorlopig ordeningskader voor de NT2-beheersingsniveaus. De competentieniveaus in deze brochure komen overeen met die beheersingsniveaus.

4. De eindtermen

4.1 Welke eindtermen zijn vastgesteld? In dit hoofdstuk wordt ingegaan op de eindtermen voor de verschillende KSE-niveaus en op de competentieniveaus voor Nederlands als tweede taal. Daarnaast wordt inzicht gegeven in de verschillende mogelijkheden waarop eindtermen vastgesteld kunnen worden. Tot slot van dit hoofdstuk wordt gewezen op een aantal aandachtspunten voor het onderhoud van de KSE.

Eindtermen voor de KSE-niveaus 4, 5 en 6: het vavo

Voor de KSE-niveaus 4, 5 en 6 (het vavo) bestaan geen aparte eindtermen, maar de niveau-omschrijvingen zijn overeenkomstig de examenprogramma's voor het mavo, havo en vwo. Deze examenprogramma's worden jaarlijks vastgesteld en gepubliceerd in Uitleg/OCenW-regelingen. Overigens zullen de examenprogramma's de komende jaren wijzigingen ondergaan als gevolg van de vernieuwingsoperaties in de bovenbouw van het voortgezet onderwijs.

Eindtermen voor de KSE-niveaus 1, 2 en 3

De eindtermen voor de KSE-niveaus 1, 2 en 3 worden in principe vastgesteld door het roc, maar ze kunnen ook door de minister worden vastgesteld (artikel 7.3.3 WEB). Van deze 'kan-bepaling' in de WEB heeft de minister gebruik gemaakt door eindtermen vast te stellen voor Nederlands, Engels en Rekenen&Wiskunde op de niveaus KSE 2 en 3, en voor Maatschappelijke Oriëntatie op niveau KSE 2². Vaststelling van de eindtermen voor de andere niveaus en de andere opleidingen is een taak voor de roc's.

Eindtermen Nederlands als tweede taal

De eindtermen Nederlands als tweede taal voor de Staatsexamenniveaus NT2 I (vergelijkbaar met niveau 3 van NT2) en NT2 II (vergelijkbaar met niveau 4 van NT2) zijn door de minister vastgesteld³. Daarnaast zijn de niveaus 1 en 2 van NT2 door de minister vastgesteld.

De eindtermen van de onderscheiden beheersingsniveaus van Nederlands als tweede taal (zie 3.2) zijn onder andere van belang voor de inburgeringsprogramma's voor nieuwkomers. Geregeld is dat een nieuwkomer aan het einde van zijn NT2-traject een landelijk gestandaardiseerde profieltoets wordt afgenomen om te bepalen welke beheersing van de Nederlandse taal hij bereikt heeft (zie 5.1 onder Profieltoets voor nieuwkomers).

Hierbij geldt niveau 3 als het streefniveau omdat dat niveau noodzakelijk is voor vervolgonderwijs of arbeidsbemiddeling.

De eindtermen voor het Staatsexamenprogramma I zijn vergelijkbaar met niveau 3 van NT2. Indien de profieltoets uitwijst dat een nieuwkomer voldoet aan alle eisen

gesteld voor niveau 3, dan wordt hij geacht het Staatsexamen te kunnen afleggen.

4.2 Eindtermenprocedures (artikel 7.3.3 WEB) De WEB gaat uit van eindtermen die door de instellingen worden vastgesteld en eindtermen die door de minister worden vastgesteld. Op dit onderscheid wordt hieronder ingegaan.

Vaststellen van eindtermen door instellingen

Voor de eindtermen die de instellingen vaststellen, schrijft de WEB geen procedures voor. De wijze waarop instellingen de eindtermen vaststellen is dus vrij, alhoewel verwacht mag worden dat zich in de loop van de tijd een bepaalde routine zal ontwikkelen. Zo zal het vaststellen van de eindtermen door de instellingen veelal in samenhang plaatsvinden met de contractrelatie die de instelling met de gemeente onderhoudt. De gemeente kan zich op basis van de eindtermen die de instelling voor de educatie voert, een beeld vormen van het aanbod aan opleidingen. Vervolgens kan ze een contract met de instelling sluiten over het aantal en het soort van deelnemers dat van dat aanbod gebruik maakten over de resultaten daarvan in termen van certificaten en diploma's.

Een gemeente kan ook specifieke wensen hebben over het soort en het niveau van competenties van de eigen burgers; competenties die lokaal en regionaal bepaald zijn. De instelling kan in dat geval eindtermen vaststellen die daarop aansluiten en in het contract afspraken met de gemeente maken over het onderwijsaanbod.

Ten slotte kunnen instellingen eindtermen ook gezamenlijk vaststellen zodat sprake is van een landelijke standaard. De Bve Raad kan daarbij coördineren.

Vaststellen van eindtermen door de minister

De minister stelt eindtermen vast als bepaalde argumenten en omstandigheden daar aanleiding toe geven. Het gaat daarbij om de volgende combinatie van argumenten en omstandigheden.

1. Het betreft eindtermen met een niet specifiek regio- of gemeentegebonden karakter. Personen die een dergelijke opleiding of cursus met succes hebben afgerond, moeten met het betreffende diploma of certificaat dezelfde (doorstroom)mogelijkheden hebben, of ze nu wonen in Twente, Friesland, de Randstad of welk deel van Nederland ook.
2. Uit de (feitelijke of te verwachten) deelname blijkt dat er een grote belangstelling voor de betreffende opleiding is.
3. Bij de relevante partijen, met name de instellingen en de gemeenten, bestaat een grote mate van consensus over de eindtermen voor de betreffende opleiding.
4. Met het vaststellen door de minister is een zwaarwegend bestuurlijk belang gemoeid.

Indien de minister voor de educatie eindtermen vaststelt, gebeurt dit altijd door een ministeriële regeling.

4.3 Onderhoud van de Kwalificatiestructuur Educatie

Verwacht mag worden dat de Kwalificatiestructuur Educatie met de daarin opgenomen eindtermen een betrekkelijk 'waardevast'systeem is dat slechts in beperkte mate onderhoud en bijstelling behoeft. Wel is het wenselijk dat de Kwalificatiestructuur Educatie periodiek wordt doorgelicht op bepaalde zaken. Er kan bijvoorbeeld gelet worden op de volgende vragen.

- Zijn de geformuleerde eindtermen nog actueel?
- Is het wenselijk voor bepaalde opleidingsgebieden of -niveaus nieuwe eindtermen vast te stellen en zijn er redenen om dit door de minister te laten doen?
- Stemt de werkelijke maatschappelijke waarde van de beschreven competenties nog overeen met de 'op papier' veronderstelde maatschappelijke waarde;
- anders gezegd, wat heeft het individu of de samenleving in werkelijkheid aan de competenties die in de eindtermen beschreven staan?
- Welke eindtermen zijn door de roc's vastgesteld, hoe functioneren deze in de praktijk en in welke mate is er sprake van samenhang tussen deze eindtermen en de eindtermen die door de minister vastgesteld zijn?
- Zijn er redenen tot een eventuele herijking van eindtermen en zo ja, in welke richting?

Het initiatief tot zo'n doorlichting zou moeten liggen bij die partijen die belang hebben bij een goed functionerende Kwalificatiestructuur Educatie. Dus niet alleen bij de minister van OCenW, maar ook bij instellingen en gemeenten, en bij landelijke partijen zoals de Bve Raad, de VNG, Arbeidsvoorziening en de NOSW.

²Regeling eindtermen breed maatschappelijk functioneren en sociale redzaamheid. Uitleg/OCenW-regelingen nr.1, 15 januari 1997

³Regeling Eindtermen NT2, I en II, Uitleg/OCenW-regelingen 31a van 20 december 1995

5. Onderwijs, toetsing en examinering

De eindtermen zijn zowel voor het onderwijs als voor de toetsing en examinering van belang. Voor het onderwijs zijn de eindtermen richtinggevend: de eindtermen vormen in feite de doelen van het onderwijs. De toetsing en examinering is er op gericht vast te stellen of een deelnemer de competenties, die in de eindtermen staan, adequaat beheerst.

In dit hoofdstuk worden eerst in het kort de wettelijke voorschriften beschreven die betrekking hebben op het onderwijs en de examens in de educatie. Vervolgens wordt afzonderlijk ingegaan op de uitwerking van deze wettelijke voorschriften bij de invoering van de Kwalificatiestructuur Educatie.

5.1 Wettelijke *De onderwijs- en examenregeling (artikel 7.4.8 WEB)*

voorschriften

De WEB schrijft voor dat de instelling jaarlijks een onderwijs- en examenregeling moet vaststellen. Belangrijkste onderdelen van deze regeling zijn de onderwijsdoelen (waaronder de eindtermen), de inrichting van de opleiding en de inhoud en organisatie van het examen. Op grond van deze regeling kunnen de (aspirant-)deelnemer en de gemeente zich een beeld vormen over hoe bij de educatie het onderwijs en het examen zijn ingericht en opgezet.

De onderwijs- en examenregeling dient jaarlijks voor 15 april te worden vastgesteld. In 1997 is aan de instellingen uitstel verleend tot 1 januari 1998.

De examencommissie (artikel 7.4.5 WEB)

Voor de organisatie en het afnemen van de examens dient sprake te zijn van een examencommissie. Deze commissie is samengesteld uit personeelsleden van de instelling die zijn belast met het onderwijs waar het betreffende examen over gaat. Het examen wordt afgenomen door examinatoren, die eveneens personeelsleden zijn van de instelling die het betreffende onderwijs verzorgt. Wel kan de instelling bepalen dat een of meer toetsen worden afgenomen door andere examinatoren

Bewijsstuk: certificaat of diploma (artikel 7.4.5 WEB)

Heeft een deelnemer een toets of examen met succes afgelegd dan verstrekt het roc daarvoor een bewijsstuk. Is het examenonderdeel gericht op een deelkwalificatie dan is dit bewijsstuk een certificaat. Gaat het om een compleet examen dan is het bewijsstuk een diploma.

Commissie van beroep voor de examens (artikel 7.5 WEB)

De instelling is verplicht om, eventueel gezamenlijk met andere instellingen, een onafhankelijke commissie van beroep voor de examens te laten functioneren. Deze commissie oordeelt over de beslissingen van de examencommissie en van de examinatoren als blijkt dat daar aanleiding toe is. Zo'n aanleiding is meestal een klacht van een kandidaat.

Examens vavo (artikel 7.4.11 WEB)

De examens voor het vavo vinden plaats volgens de voorschriften van de Wet op het Voortgezet Onderwijs (WVO) voor het mavo, havo en vwo en de regelgeving die daaruit voortvloeit (algemene maatregelen van bestuur en regelingen).

Staatsexamens NT2 (artikel 7.4.11 WEB)

De examens voor NT2, de programma's I en II blijven vooralsnog staatsexamens.

Profieltoets voor nieuwkomers (artikel 10 WIN)

De Wet Inburgering Nieuwkomers (WIN) voorziet in een profieltoets die nieuwkomers in het kader van de inburgering aan het einde van hun NT2-traject wordt afgenomen. Deze profieltoets is geen examen, maar een peiling van het niveau dat de nieuwkomer heeft bereikt. De uitkomst van deze toets vormt mede de basis voor een advies aan de nieuwkomer over diens verdere stappen in het proces van integratie in de Nederlandse samenleving. Om te effectueren dat het NT2-onderwijs voor nieuwkomers en de daarop aansluitende profieltoets met dezelfde kwaliteitswaarborgen omgeven worden als in het geval van examenprogramma's, stelt de instelling hiervoor jaarlijks een Onderwijs- en toetsregeling vast.

5.2 Onderwijs: flexibiliteit en zelfstandig leren Eindtermen zijn richtingbepalend voor het onderwijsaanbod. Het onderwijs is er idealiter op gericht zijn deelnemers op de meest effectieve manier te ondersteunen wanneer zij competenties verwerven die in de eindtermen beschreven staan. Voor de instellingen liggen hier, ook in het kader van 'een leven lang leren', belangrijke uitdagingen om te komen tot flexibel onderwijs dat een optimaal beroep doet op het zelfstandige leervermogen van deelnemers. Instellingen zijn zelf verantwoordelijk voor het aanbieden van onderwijs dat aan de behoeften van de deelnemers voldoet.

5.3 Toetsing en examinering Om vast te kunnen stellen of iemand beschikt over de competenties die in de eindtermen beschreven staan, wordt de deelnemer een examen afgenomen. Wordt het examen met succes afgelegd dan ontvangt de deelnemer een certificaat of een diploma als bewijsstuk dat de beschreven competenties verworven zijn. De kwalificatiestructuur functioneert goed wanneer er geëxamineerd en gediplomeerd wordt volgens een adequate systematiek. Over dit onderwerp heeft de Programma-eenheid Rendement Volwasseneneducatie (Prove) in april 1997 geadviseerd. Naar aanleiding van dit advies heeft de minister het volgende standpunt ingenomen.

1. Het is van belang dat binnen de educatie een deugdelijke en herkenbare examenpraktijk tot stand komt. Onder 'deugdelijk' wordt verstaan dat de vaststelling of een deelnemer beschikt over de in de eindtermen educatie beschreven competenties, adequaat en betrouwbaar is. Het betekent tevens dat het aan die competenties verbonden bewijsstuk (certificaat of diploma) op goede gronden wordt afgegeven.

2. De WEB bevat slechts in beperkte mate vereisten voor de examine ring in de educatie (zie par. 5.1). Instellingen beschikken dan ook (behalve bij het vavo en de staatsexamens NT2) over een grote mate van vrijheid als het gaat om de opzet en de organisatie van de examens.
3. Het primaat voor de ontwikkeling van een deugdelijke examenpraktijk ligt bij de instelling. Deze heeft, wat de rijksoverheid betreft, een grote vrijheid de examenpraktijk voor de educatie, en meer in het bijzonder de lagere niveaus van de KSE, zelf vorm te geven. Deze situatie biedt de educatie kansen om te komen tot een handige, deugdelijke, en op de kenmerken van de educatiecursist afgestemde examenpraktijk. De educatie kan dus ook aan de slag met een nieuw ontwerp voor de toetsing en examinering. Een kien gebruik van informatie- en communicatietechnologie biedt de educatie bovendien de kans uit te groeien tot een ook in dit opzicht innovatieve sector. Digitale toetsing en examinering moet overigens wel worden gezien als een belangrijke en welkome aanvulling op het didactisch arsenaal en het professionele 'timmermansoog' van de onderwijsgevende.
4. De verantwoording door de instelling over de deugdelijkheid en de kwaliteit van de examinering vindt niet plaats jegens het rijk of andere landelijk opererende instanties, maar jegens de directe opdrachtgevers, zoals de gemeenten en contractpartners als arbeids voorziening, sociale werkvoorziening, bedrijven e.d. Vormen van kwaliteitswaarborging, zoals de externe legitimering die voor het beroepsonderwijs geldt, zijn dan ook alleen aan de orde als de gemeente of die contractpartners dat verlangen.

5.4 Certificaten en diploma's Slaagt de deelnemer voor het examen, dan wordt dat uitgedrukt in een bewijsstuk, dat wil zeggen een certificaat of diploma.

Net als bij het beroepsonderwijs wordt een onderscheid gemaakt tussen

- deerkwalificaties die worden uitgedrukt in een certificaat, en
- eindkwalificaties die meervoudig zijn en worden uitgedrukt in een diploma.

Voor de afzonderlijke onderdelen van de educatie betekent dat het volgende .

Vavo

In het vavo kunnen certificaten worden behaald voor afzonderlijke vakken. Een diploma mavo, havo of vwo wordt uitgereikt wanneer sprake is van afronding van een volledig vakkenpakket

Staatsexamens NT2

Bij de staatsexamens NT2 de programma's I en II kunnen certificaten worden behaald voor de afzonderlijke vaardigheden lezen, schrijven, luisteren en spreken. Een diploma NT2 I of II

wordt uitgereikt als het examen voor alle vier de vaardigheden met goed gevolg is afgelegd.

Overige educatie en NT2

Bij alle andere onderdelen van de educatie en van NT2 kunnen vooralsnog slechts certificaten worden behaald. Bij de implementatie van de KSE zal worden bezien wanneer diploma's kunnen worden uitgereikt.

6. De implementatie van de Kwalificatiestructuur Educatie

In dit hoofdstuk wordt gewezen op de verantwoordelijkheid van de instellingen bij de implementatie van de KSE. Vervolgens wordt ingegaan op de inhoud van het Implementatieplan KSE.

6.1 Implementatie primaire verantwoordelijkheid voor de roc's Uit het voorgaande is gebleken dat de verantwoordelijkheid voor een goed functionerende Kwalificatiestructuur Educatie voor een belangrijk deel bij de instellingen ligt. Instellingen hebben een verantwoordelijkheid voor de vaststelling van eindtermen, voor de inrichting van het onderwijsaanbod én voor de wijze waarop de toetsing en examinering plaatsvindt. Ze zijn deze verantwoordelijkheid vooral verschuldigd aan de gemeente. Het rijk schrijft via de WEB slechts een beperkt aantal bepalingen voor.

6.2 Implementatieplan KSE van de Bve Raad Om een goede implementatie van de Kwalificatiestructuur Educatie te stimuleren en te ondersteunen heeft de Bve Raad een Implementatieplan KSE opgesteld. Dit Implementatieplan wordt gedurende de jaren 1997 en 1998 uitgevoerd. Het plan heeft onder meer betrekking op informatie-overdracht, de vaststelling van eindtermen, deskundigheidsbevordering, het onderwijsaanbod en toetsing en examinering. Bij de uitvoering van dit plan zijn het CINOP en andere ondersteunende organisaties betrokken. Het ministerie van OCenW zorgt voor een financiële bijdrage.

Over de uitvoering van dit implementatieplan is in juli 1997 tussen de minister van OCenW en de Bve Raad een 'afspraken op hoofdlijnen' gemaakt. De tekst van deze afspraak is integraal opgenomen in bijlage 1.

Bijlage 1 De implementatie van de Kwalificatiestructuur Educatie

Afspraak op hoofdlijnen tussen de Bve Raad en de Minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen, juli 1997

1. De implementatie van de KSE: een gezamenlijke verantwoordelijkheid

De Bve Raad en de Minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen stellen vast dat de implementatie van de Kwalificatiestructuur Educatie een essentiële voorwaarde is voor de versterking van de kwaliteit, de effectiviteit en het profiel van de educatie. De KSE en de daarin opgenomen eindtermen maken het totale assortiment van het aanbod in de educatie transparant en onderling vergelijkbaar, waardoor de educatie beter in staat is haar functie ten opzichte van de deelnemer, de gemeenschap, de arbeidsmarkt en het vervolgonderwijs te vervullen.

De Bve Raad en de Minister onderkennen bovendien dat de educatie een essentiële werksoort is binnen het totale spectrum aan opleidingen binnen een roc, en dat het met het oog op 'een leven lang leren' van belang is dat aan de versterking en de profilering van de educatie beleidsprioriteit wordt toegekend. Deze prioriteit komt in elk geval tot uitdrukking in een grote mate van inhoudelijke betrokkenheid bij de aanpak van de KSE-implementatie, uiteraard van de roc's maar ook van de Bve Raad en van de Minister.

De implementatie van de KSE en de versterking van de kwaliteit en het profiel van de educatie is een gezamenlijke verantwoordelijkheid van de instellingen, de Bve Raad en de Minister. Het primaat voor de implementatie ligt bij de instellingen, die daarbij worden ondersteund door de Bve Raad, het CINOP en zonedig andere instanties met expertise op dit terrein. De minister heeft een faciliterende en stimulerende rol.

De implementatie van de KSE vindt plaats op basis van een samenhangend kader dat tevens garant staat voor een krachtige olievlekwerking, dat wil zeggen dat de initiatieven die door roc's reeds ondernomen zijn en nog ondernomen zullen worden, navolging, opvolging en verbreding krijgen. Het Ministerie van OCenW en de Bve Raad zijn van mening dat het Implementatieplan KSE 1997-1998 voorziet in de hoofdlijnen van zo'n samenhangend kader.

De hieronder beschreven aanpak heeft ook betrekking op de aanbevelingen van de Programma-eenheid Rendement VE (Prove) over "Legitimering, examinering, toetsing en erkenning van informeel verworven kwalificaties (EVK) in de educatie". Paragraaf 5 bevat een afzonderlijke beschouwing over dit onderwerp. De beleidsreactie van de Minister op het Prove-advies is in lijn met deze beschouwing. De Bve Raad en de Minister onderkennen tenslotte dat de invoering van de Tweede Fase in het Voortgezet Onderwijs implicaties heeft voor het VAVO die het individuele roc overstijgen. Voor de invoeringsconsequenties van deze operatie voor het VAVO dient een gezamenlijke aanpak van roc's, Bve Raad en zo nodig organisaties als het CINOP te worden ontwikkeld, waarbij de Minister van OCenW zo nodig zorgdraagt

voor (additionele) ondersteuning. De Bve Raad zal na de zomervakantie een dergelijk plan van aanpak presenteren op basis waarvan nadere afspraken kunnen worden gemaakt over de aard en omvang van die additionele ondersteuning.

2. Uitgangspunten voor de aanpak

Centraal oogmerk van de nu op handen zijnde gecoördineerde aanpak is dat de roc's er gezamenlijk in zullen slagen de implementatie van de KSE op een instellingsgerichte en relatief snelle en effectieve manier te realiseren. Uitgangspunten die worden gehanteerd zijn:

- wederzijdse betrokkenheid van roc's vergemakkelijkt acceptatie, overname en implementatie van vernieuwingen binnen de instellingen; het optimaal gebruik maken van elkaars ervaringen, deskundigheid en producten;
- samenwerking stimuleert een gerichte en efficiënte inzet van de ondersteuningscapaciteit van roc's.

3. Doelstelling

Centrale doelstelling van het Implementatieplan KSE is om op korte termijn te komen tot een goede ondersteuning van de roc's bij en volle dige invulling van de KSE en het daarmee operationeel maken van die kwalificatiestructuur. Het gaat hier in essentie om de realisering van een transparant geheel waarbij het streven is gericht op een zo groot mogelijk civiel effect van (deel-) certificaten en diploma's. Een belangrijk nevendoeel van dit implementatieplan is dat aanknopingspunten worden geboden voor de eveneens op korte termijn te starten relevante vernieuwingsactiviteiten op het terrein van Informatie en Communicatie Technologie (ICT), zoals aangekondigd in het actie plan "Investeren in voorsprong". Daarbij moet onder meer worden gedacht aan de prioriteit die in het kader van de ontwikkeling van educatieve software wordt gelegd bij de 'multimedialisering' van de toetsing en examinering.

4. Werkwijze: zeven projecten in een samenhangend programma De implementatie van de KSE wordt gerealiseerd in een samenhangend programma van 7 projecten die gericht zijn op ondersteuning van roc's door middel van informatie- en overdrachtsactiviteiten en de oplevering van bruikbare vernieuwingsproducten. Deze projecten richten zich op de volgende aspecten en onderwerpen van het implementatieproces:

1. Informatie en overdracht
2. De vaststelling van eindtermen
3. Educatieve profielen en standaardtrajecten
4. Moduloprogramma's
5. Deskundigheidsontwikkeling
6. Onderwijsorganisatiemodellen
7. Toetsing, assessment en afsluiting

De hierboven aangeduide producten zijn in het Implementatieplan KSE per project benoemd. In zijn algemeenheid dienen deze producten om de programmatische, didactische en organisatorische flexibilisering van het onderwijsaanbod op roc-niveau vorm te kunnen geven. Per product is in het implementatieplan aangeduid per welke datum dat product wordt opgeleverd. Bij de nadere uitwerking van het Implementatieplan, direct na de zomervakantie, zullen definitieve data worden opgenomen.

5. Toetsing en afsluiting

Apart aandacht verdient de aanpak voor de toetsing en examinering als onderdeel van dit Implementatieplan. Het Implementatieplan beperkt zich vooralsnog tot een inventarisatie van de huidige praktijk van toetsing en examinering in de educatie en van 'good practice' die op dat terrein ontwikkeld is en wordt. Naderhand zal worden gezien of roc's bij de opzet van een deugdelijke examenpraktijk nadere ondersteuning behoeven. Aandachtspunten daarbij zijn:

1. Het is van belang dat binnen de educatie een deugdelijke en herkenbare examenpraktijk tot stand komt. Onder 'deugdelijk' wordt verstaan dat de vaststelling of een deelnemer beschikt over de in de eindtermen educatie beschreven competenties, adequaat en betrouwbaar is, opdat het aan die competenties verbonden bewijsstuk (certificaat of diploma) op goede gronden wordt afgegeven.
2. Afgezien van het VAVO en de staatsexamens NT2 bevat de WEB slechts in beperkte mate vereisten ten aanzien van de examinering educatie. Deze vereisten hebben betrekking op
  - o de instelling van een examencommissie en door die commissie aan te wijzen examinatoren,
  - o het verstrekken van een bewijsstuk waaruit blijkt dat het examen met goed gevolg is afgelegd;
  - o een (onderwijs- en) examenregeling waaruit blijkt hoe de instelling voor de verschillende opleidingen (niet zijnde VAVO en NT2 I en II) de examenpraktijk vorm en inhoud geeft.
3. Het primaat voor de ontwikkeling van een deugdelijke examenpraktijk ligt bij het roc. Deze heeft, wat de rijksoverheid betreft, een grote vrijheid de examenpraktijk voor de educatie, en meer in het bijzonder de lagere niveaus van de KSE, zelf vorm te geven. Deze situatie biedt de educatie kansen om te komen tot een zowel handige als deugdelijke, en vooral op de kenmerken van de educatiecursist afgestemde examenpraktijk. De educatie kan dus ook aan de slag met een nieuw ontwerp voor de toetsing en examinering. Een kien gebruik van informatie- en communicatietechnologie biedt de educatie bovendien de kans uit te groeien tot een ook in dit opzicht innovatieve sector. Digitale toetsing en examinering moet overigens wel worden gezien als een belangrijke en welkomeaanvullingop het didactisch arsenaal en het professionele'timmermans oog' van de onderwijsgevende.
4. De verantwoording door het roc over de deugdelijkheid van de examinering vindt niet

plaats jegens het rijk (of andere landelijk opererende instanties) maar jegens de gemeenten en eventuele andere contractpartners, zoals arbeidsvoorziening, sociale werkvoorziening, bedrijven e.d. Vormen van kwaliteitswaarborging, zoals externe legitimering, zijn dan ook alleen aan de orde als de gemeente of die contractpartners dat verlangen.

6. Organisatie

De implementatie van de KSE vindt plaats op het niveau van de instelling. Daar moet het gebeuren. Het Implementatieplan voorziet daarom in een *KSE-coördinator*, die binnen de instelling de taak en verantwoordelijkheid heeft om de implementatie-activiteiten te coördineren. De KSE-coördinator is zowel binnen de instelling als ten opzichte van de landelijke projecten het primaire aanspreekpunt.

Per project is sprake van een *projectleider*, van hetzij de Bve Raad, hetzij het CINOP. De samenstelling van de projectgroepen is een punt van nadere uitwerking direct na de zomervakantie.

De uitvoering van het gehele implementatieplan vindt plaats onder de coördinatie van een *projectcoördinatiegroep*. Deze groep is samengesteld uit medewerkers van het bureau van de Bve Raad en de landelijke projectleiders, zo nodig aangevuld met medewerkers van één of meer ondersteunings- en verzorgingsinstellingen. De stuurgroep (zie verderop) neemt daarover een beslissing. Taken van de projectcoördinatiegroep zijn:

- bewaken voortgang (deel-) projecten;
- inhoudelijke aansturing (deel-)projecten;
- organiseren informatie- en overdrachtsbijeenkomsten.

Voorzitter van de projectcoördinatiegroep is de secretaris van de hierna beschreven stuurgroep.

Een adequaat bestuurlijk draagvlak is voor de implementatie van de Kwalificatiestructuur Educatie van groot belang. De aansturing van het gehele implementatieplan wordt daarom verricht door een *stuurgroep*. Deze stuurgroep bewaakt de voortgang van de projecten en legt verantwoording af aan het bestuur van de Bve Raad.

De stuurgroep neemt beslissingen over:

- participatie van roc's en die van ondersteuning- en verzorgingsinstellingen;
- de bemensing van projecten;
- de toedeling van verantwoordelijkheden op projectniveau;
- eventuele bijstellingen van de projectplannen dan wel het Implementatieplan KSE, welke nodig worden geacht in het licht van de algemene doelstellingen van het Implementatieplan KSE;
- facilitering van projecten.

In de stuurgroep is een waarnemerszetel beschikbaar voor een vertegenwoordiger van het Ministerie van OCenW, en voor een vertegenwoordiger uit de kring van de Landelijke Organen Beroepsonderwijs. Secretaris van de stuurgroep is de voorzitter van de projectcoördinatiegroep. Een ambtelijke secretaris van het bureau van de Bve Raad is toegevoegd.

7. Resultaten en monitoring

De Bve Raad en de Minister onderkennen dat het, met het oog op het bredere perspectief waarin dit Implementatieplan staat, van belang is de resultaten en effecten van deze aanpak in termen van kwaliteit, effectiviteit etc. op adequate wijze te monitoren en naar de omgeving uit te dragen. Enerzijds zal daarbij gebruik gemaakt worden van het reguliere wettelijke instrumentarium voor verantwoording over kwaliteit, zoals de bepalingen ten aanzien van de vaststelling van de eindtermen, de onderwijs- en examenregeling en het kwaliteitszorgverslag. Anderzijds zal het gaan om informatie die in het algemeen een beeld geeft van de versterking van de kwaliteit en het profiel van de educatie en van 'good practice' in dat verband, informatie die in de communicatie met de maatschappelijke en bestuurlijke omgeving van de educatie een belangrijke rol vervult. Over de opzet van deze monitoring vindt nog nader overleg plaats.

8. Financiering en verantwoording

De totale financiële inzet om de uitvoering van het Implementatieplan KSE te kunnen realiseren wordt geraamd op MF 6,8. Daarvan wordt het grootste deel, namelijk MF 5,5 opgebracht door de roc's zelf. De reeds gereserveerde PROVE-middelen (ad MF 0,23) worden toegevoegd. De Minister van OCenW stelt additioneel MF 1,03 beschikbaar.

De exacte toedeling van dit laatste bedrag aan de verschillende projecten is, evenals de opzet van de projecten zelf, onderwerp van nadere uitwerking. In september zullen de directie BVE en de Bve Raad daarover nader overleggen.

Voor wat betreft de inzet van de instanties als APS, CPS, KPC, CITO, SLO en CINOP kan in augustus 1997 worden vastgesteld welke bijdragen uit de tot die organisaties ter beschikking staande middelen, zullen worden geleverd.

De Bve Raad levert één tussentijdse rapportage en een eindrapportage aan het ministerie van OCenW. In de eindrapportage zal het bestuur van de Bve Raad naast de inhoudelijke ook de financiële verantwoording afleggen over de uitvoering van het gehele implementatieplan KSE.

Bijlage 2 Achtergrondinformatie

1. **Regeling eindtermen NT2, I en II, Uitleg/OCenW-regelingen 31a van 20 december 1995:** deze regeling bevat de eindtermen die ten grondslag liggen aan de staatsexamens NT2 I en NT2 II
2. **Regeling eindtermen breed maatschappelijk functioneren en sociale redzaamheid. Uitleg/OCenW-regelingen nr.1, 15 januari 1997:** met deze regeling zijn eindtermen vastgesteld voor Nederlands, Engels en Rekenen&Wiskunde op de niveaus KSE 1 en 2, en voor Maatschappelijke Oriëntatie op niveau KSE 2. De tekst van deze regeling en van die eindtermen is eventueel verkrijgbaar bij het Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen (ICO/BVH). Daarnaast zijn deze stukken te vinden op Internet. (<http://www.bvenet.nl/menu/?/~kse>).
3. **Implementatieplan KSE van de Bve Raad:**
Over de uitvoering van dit plan is tussen de Bve Raad en de Minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen een 'afpraak op hoofdlijnen' gemaakt. De integrale tekst van deze afspraak is opgenomen in bijlage 1. Het Implementatieplan van de Bve Raad is verkrijgbaar bij de Bve Raad.
4. **Adviezen Prove**
De adviezen van de Programma-eenheid Rendement Volwasseneneducatie (Prove) gaan over:
  1. de Kwalificatiestructuur Educatie;
  2. de Eindtermen Educatie;
  3. Legitimering, Examinering, Toetsing en Erkenning van informeel verworven kwalificaties (EVK) in de educatie.Deze adviezen zijn verkrijgbaar bij het CINOP.
5. **Internet-site KSE**
Door het CINOP wordt een Internet-site onderhouden waarin de meest actuele informatie over de Kwalificatiestructuur Educatie opgenomen is. Het adres: <http://www.bvenet.nl/menu/?/~kse>.

Bijlage 3 Adressen

Bve Raad

Postbus 196

3730 AD De Bilt

telefoon: 030 - 221 98 11

telefax: 030 - 220 25 06

E-mail : info@BveRaad.bve.nl

Centrum voor Innovatie van Opleidingen (CINOP)

Pettelaarpark 1

Postbus 1585

5200 BP 's Hertogenbosch

telefoon: 073 - 680 08 00

telefax: 073 - 612 34 25

Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen Postbus 25000

2700 LZ Zoetermeer

telefoon: 079 - 323 23 23

telefax: 079 - 323 23 20

Bijlage 4 lijst van afkortingen

WEB Wet educatie en beroepsonderwijs

KSE Kwalificatiestructuur educatie

Prove Programma-eenheid Rendement Volwasseneneducatie

CINOP Centrum voor innovatie van opleidingen

havo hoger algemeen voortgezet onderwijs

vwo voorbereidend wetenschappelijk onderwijs

vo voortgezet onderwijs

vmbo voorbereidend middelbaar beroepsonderwijs

mavo middelbaar algemeen voortgezet onderwijs

vbo voorbereidend beroepsonderwijs

vso voortgezet speciaal onderwijs

vavo voortgezet algemeen volwassenenonderwijs

roc regionaal opleidingscentrum

NT2 Nederlands als Tweede taal

SVE Stichting (Landelijk Studie- en ontwikkelingscentrum) voor Volwasseneneducatie

CITO Centraal Instituut voor Toetsontwikkeling

VNG Vereniging van Nederlandse Gemeenten

NOSW Nationaal Overlegorgaan Sociale Werkvoorziening

WVO Wet op het Voortgezet Onderwijs

WIN Wet Inburgering Nieuwkomers

EVK Erkenning van informeel verworven kwalificaties

ICT Informatie en Communicatie Technologie

APS Algemeen Pedagogisch Studiecentrum

CPS Christelijk Pedagogisch Studiecentrum

KPC Katholiek Pedagogisch Studiecentrum

SLO Instituut voor de Leerplanontwikkeling

Titels

Deze reeks bestaat uit de volgende titels:

- 1 De Wet in hoofdlijnen
  - Main outline
  - Das Gesetz in Grundzügen
  - La loi dans ses grandes lignes

- 2 De wettekst

- 3 De aanpak van de implementatie

- 4 Termen en definities

- 5 Regionale opleidingscentra en overige instellingen

- 6 De kwalificatiestructuur beroepsonderwijs

- 7 Educatie: de rol van gemeenten en instellingen

- 8 Kwaliteitszorg

- 9 De Wet Educatie en Beroepsonderwijs en het agrarisch onderwijs

- 10 De Kwalificatiestructuur Educatie

Binnenkort verschijnen:

VAVO en Profielen Tweede Fase

Particulier onderwijs

Landelijke organen beroepsonderwijs